

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Данила Бојовића бб
П.ф. 91
81400 Никшић

UNIVERSITY OF MONTENEGRO
FACULTY OF PHILOSOPHY
Danila Bojovića bb
P.O. Box 91
CG-81400 Nikšić

Tel.: +382 40 243 921, 243 913, Fax: +382 40 247 109, e-mail: ff@ucg.ac.me

№ 01-1048/1
4.05.2022.

UNIVERZITET CRNE GORE
Odbor za doktorske studije

PODGORICA

Poštovani,

Dostavljam vam Odluku Vijeća Filozofskog fakulteta kojom se daje pozitivno mišljenje na Izvještaj Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije kandidata mr Jovana Muhadinovića na dalje postupanje.

UNIVERZITET CRNE GORE
DEKANKA

Prof. dr Tatjana Novović
Filozofski fakultet

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj: 01-1048

Nikšić, 4.05.2022.

Na osnovu čl. 64 stav 2 tačka 9 Statuta Univerziteta Crne Gore, a u skladu sa čl. 35 i 55 Pravila doktorskih studija, Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 29. 04. 2022. godine donijelo

ODLUKU

I

Daje se pozitivno mišljenje na Izveštaj Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije **Državna politika Crne Gore u novooslobođenim krajevima 1878-1905**, kandidata mr Jovana Muhadinovića i predlaže se se Odboru za doktorske studije da isti prihvati i uputi predlog Senatu Univerziteta Crne Gore za njegovo usvajanje.

II

Sastavni dio ove Odluke čini Izveštaj Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije **Državna politika Crne Gore u novooslobođenim krajevima 1878-1905**, kandidata mr Jovana Muhadinovića

UNIVERZITET CRNE GORE
DEKANKA

Prof. dr Tatjana Novović
Filozofski fakultet

Dostaviti:

- Odboru za doktorske studije
- Uz Zapisnik sa sjednice Vijeća
- a/a

OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Jovan Muhadinović
Fakultet	Filozofski fakultet UCG
Studijski program	Istorija
Broj indeksa	02/19
Podaci o magistarskom radu	(naziv, naučna oblast, institucija na kojoj su završene magistarske studije, godina završetka, srednja ocjena) Naziv magistarskog rada: Uticaj Turskog poslanstva na Cetinju na crnogorsko - turske diplomatske odnose 1879-1912 Naučna oblast: Istorijske nauke Institucija na kojoj su završene magistarske studije: Filozofski fakultet Nikšić Godina završetka: 2018. Srednja ocjena: 9.38
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Državna politika Crne Gore u novooslobođenim krajevima 1878 -1905
Na engleskom jeziku	State policy of Montenegro in newliberated areas 1878 -1905
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	Tema je prihvaćena na sjednici Vijeća Filozofskog fakulteta održanoj 1.04.2021. godine u Nikšiću
Naučna oblast doktorske disertacije	Istorija
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	Filozofski fakultet
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
Kandidat je pristupio javnoj odbrani polaznih istraživanja koja je održana na Filozofskom fakultetu UCG dana 11.04.2022. godine, sa početkom u 10 h, a završila se u 11 h. Svoje izlaganje kandidat je završio u 10:25, nakon čega je sa uspjehom odgovorio na sva postavljena pitanja članova komisije. Sa zadovoljstvom ističemo spremnost kandidata da prihvati sve sugestije usmjerene na poboljšanje kvaliteta buduće disertacije.	
B. OCJENA PODOBNOSTI TEME DOKTORSKE DISERTACIJE	
Cilj:	
- Doktorskom temom pod ovim naslovom treba da se objasni proces uspostavljanja i rada državnih institucija u novooslobođenim krajevima. Obradiće se procesi privrednog života u Crnoj Gori nakon njenog teritorijalnog proširenja 1878. godine: trgovine, zanatstva, poljoprivrede, vodoprivrede, stočarstva, industrijalizacije, tj. sva njihova dostignuća i nedostaci. Daće se detaljan pregled kroz proces stvaranja većih naselja i infrastrukture	

(varoške, međuvaroške, saobraćajne). Pažnja će biti posvećena i prosvjećivanju stanovništva (otvaranje škola, biblioteka, pozorišta). Cilj je da se detaljno i u cjelini prikaže i objasni finansijski, privredni, prosvjetni i kulturni život knjaževine Crne Gore od 1878-1905. godine.

Naučni ciljevi:

- Definirati formiranje institucija vlasti u novooslobođenim krajevima, prikazati njihovu funkciju i uticaj na integriranje novih teritorija u sastav crnogorske države.
- Prikazati da je izvršen uticaj politike i ideologije crnogorske vlasti u novooslobođenim krajevima, gdje se našao veliki broj nepravoslavnog stanovništva, i pored migracija kao posljedica, doveo do toga da je veliki dio stanovništva inkorporiran u, za njih, potpuno novu državu.
- Dati sliku i analizirati intezitet razvitka naselja na novooslobođenoj teritoriji: Podgorice, Nikšića, Kolašina, Žabljaka, Bara, Ulcinja, uz oblasti kojima se upravljalo iz ovih varoši. Time bi bila obuhvaćena cijela teritorija koju je Knjaževina Crna Gora dobila odlukama Berlinskog kongresa 1878-1880. godine.
- Prikazati unapređenje trgovine i zanatstva u pomenutim varošima i oblastima koje su pod njima potpadale, tako obrađujući cijelu teritoriju Crne Gore. Zatim dati pregled formiranja privrednog kapitala, otvaranja obrazovnih institucija, stvaranja neophodne infrastrukture, prvog začetka industrije, kulturne emancipacije.
- Dati pregled, utvrditi uzroke i posljedice velikih migracija i naseljavanja stanovništva u novooslobođenim krajevima. Analizirati na koji je to način uticalo na dalji razvoj varoši i novooslobođenih oblasti.
- Prikazati formiranje svijesti o zdravstvenoj zaštiti, zdravstvenoj higijeni, prvom organizovanom radu doktora. Iskazati značaj vakcinacije, sprečavanja epidemija i bolesti, otvaranja bolnica i apoteka u većim naseljima na novooslobođenoj teritoriji.
- Istaći značaj u radu na modernisanju poljoprivrede, stočarstva, kroz rad veterinarske struke i zdravstvene kontrole stoke, što dovodi do stvaranja prvih viškova hrane. Otvaranje veterinarskih ambulanti koje omogućavaju dalji napredak stočarstva i proizvodnje zdrave hrane.
- Istaći napore crnogorskih vlasti koje, preko istaknutih stručnjaka iz područja geologije i rudarstva, pokušavaju u Crnoj Gori da pronađu rude i energente, veoma bitne za privredni progres države.
- Prikazati rad na modernizaciji prvih crnogorskih morskih luka Bara i Ulcinja, na pokušajima stvaranja državne trgovačke flote i razvitka pomorske privrede.
- Istaći rezultate decenijskog rada crnogorske vlasti u novooslobođenim krajevima, koji su pripali Crnoj Gori nakon Berlinskog kongresa 1878. godine, kao i posljedice tog rada na društveno-politički razvoj crnogorskog društva i države.

Hipoteze:

Glavna hipoteza: Glavna hipoteza ovog rada proishodi iz osnovne „preamble“ predmeta i ciljeva istraživanja, a odnosi se na relaciju između države Crne Gore i lokalnih sredina koje su u istraživanom periodu uključene u njen teritorijalno-administrativni sastav. Sljedstveno tome, vodeća hipoteza disertacije glasi:

- Državna politika Crne Gore u novooslobođenim krajevima je svojim planskim i sistematskim djelovanjem uspjela da obezbijedi demografsku, pravno-političku, privredno-ekonomsku i kulturnu *integraciju* novooslobođenih krajeva u jednu skladnu (strukturalno-funkcionalnu) državnu cjelinu.

Iz navedenog slijedi nekoliko izvedenih pretpostavki koje se odnose na državne funkcionalne podsisteme i njihove unutrašnje elemente, a koje glase:

- Crnogorska vlast u novooslobođenim krajevima radila je na uključivanju ovih prostora u jedinstvenu državu. Iz navedenog, pretpostavljamo da su u varošima Podgorici, Nikšiću, Žabljaku Crnojevića, Spužu, Kolašinu, Baru, Ulcinju uspostavljene prve institucije lokalne vlasti koje su integrativno djelovale na uključivanje ovih oblasti u državnu maticu sa centrom na Cetinju.
- Pripojene varoši Podgorica, Nikšić, Spuž, Kolašin, Bar, Ulcinj, Žabljak Crnojevića ubrzo nakon Berlinskog kongresa bilježe stalni porast stanovništva što nas navodi da pretpostavimo da je naseljavanje novooslobođenih krajeva planski vršeno i da je time populaciono rasterećen prostor koji je obuhvatala Crna Gora prije Veljeg rata (1876-1878)
- Podijeljena je zemlja vojničkim porodicama i bezzemljašima u novooslobođenim krajevima, koja je vremenom prešla u njihovo trajno vlasništvo. Iz navedenog, pretpostavljamo da se na ovaj način dosta uspješno riješio problem velikog broja siromašnih stanovnika i beskućnika u Crnoj Gori. Za to u prethodnom periodu nije bilo nikakvih uslova, zbog veoma male količine obradivog zemljišta, a velikog broja stanovnika na maloj državnoj teritoriji prije 1878. godine. Vođeni dopunom prethodne hipoteze, pretpostavljamo da se materijalni standard većeg broja ljudi poboljšao.
- Rast broja stanovnika u novopripojenim oblastima, a samim tim i sve veća potreba za različitim proizvodima dovode do povećanja poljoprivredne, trgovinske i zanatske djelatnosti. Sljedstveno tome, pretpostavljamo da je to doprinijelo daljem razvitku urbanih dijelova varoši i kasnijih gradskih središta. Tome je uveliko doprinijelo otvaranje velikog broja trgovinskih i zanatskih radnji, te izgradnju *pijaca* u centrima tih varoši. Prije ovih varoških pijaca postojala su samo nekoliko pazara za cijelu tadašnju Crnu Goru. Dalji razvoj će usloviti i dovesti do izgradnje infrastrukture u varošima, bez koje se dalji napredak nije mogao zamisliti. Dolazi do izrade prvih planova tzv. Novih Varoši u Podgorici, Nikšiću, Spužu, na Žabljaku, u Danilovgradu, Kolašinu, Baru, Ulcinju i do njihove realizacije. Prave se prvi vodovodi, čime se olakšava život i rad stanovnika.
- Napredak u poljoprivredi, trgovini i zanatstvu koji se ostvarivao u novooslobođenim krajevima uslovio je potrebu otvaranja obrazovnih institucija u kojima će se mladi ljudi profilisati i sticati znanja. Zbog toga u varoškim centrima dolazi do otvaranja novih škola (osnovnih i srednjih), čime se njihov broj utrostručio u odnosu na period prije proširenja Crne

- Gore 1878. godine, na Berlinskom kongresu. Na osnovu izrečenog, pretpostavljamo, razvoj obrazovnih institucija nije samo smanjio udio nepismenog stanovništva, već je pozitivno uticao da dalji razvoj i usavršavanje poljoprivrednih, trgovničkih i zanatskih djelatnosti.
- Prekid vjekovnih ratnih dejstava dovodi obrazovane medicinske radnike u Crnu Goru, posvećuje se velika pažnja zdravstvenoj higijeni, o kojoj se do tada malo ili nimalo nije znalo, i o kojoj su do tada brinuli samouci – vidari. Očekujemo da je od tada redovnim pregledima stanovništva i vakcinacijom, došlo do uništenja velikog broja bolesti i epidemija, do tada neizlječivih. Sljedstveno tome, dolazi i do otvaranja prvih bolnica i apoteka na Cetinju, u Podgorici, Nikšiću, Baru, Ulcinju, koje otvaraju školovani doktori i farmaceuti iz inostranstva.
 - Razvitak poljoprivrede i stočarstva i povećavanje broja stanovnika uslovlila je sve veću potrebu za njihovim proizvodima. Pretpostavljamo da dolazak veterinarskih stručnjaka iz inostranstva, otvaranje veterinarskih ambulanti i redovan pregled i liječenje stoke, dovodi do napretka stočarstva i proizvodnje zdrave hrane, kao i stvaranja viška stočarskih proizvoda, koji je do tada bio nezamisliv.
 - Otvaranje velikog broja škola u Crnoj Gori, osim praktične koristi u državnom progresu, mladima je dao uvid u kulturu, dalju prosvjećenost i zabavu, za koje u vjekovnom ratnom periodu nije bilo mjesta. U svim većim varošima otvaraju se knjižarnice-biblioteke sa pristupom svakom zainteresovanom stanovniku, što je u prethodnom periodu bila privilegija malog broju ljudi koji su imali mogućnosti školovanja. Otvaraju se i prva amaterska – diletantska pozorišta na kojima prisustvuje svako zainteresovan. Po osnovu ovog uvida, pretpostavljamo da je sa otvaranjem navedenih ustanova, areal kulturne prosvjećenosti od tada bio dostupniji velikom broju stanovnika Crne Gore, a ne samo članovima porodica glavarškog sloja.
 - U Crnoj Gori prvih decenija nakon 1878. godine, boravio je veliki broj avanturista-turista, sljedstveno čemu očekujemo otvaranje velikog broja prenočišta i konoba, što uslovljava prvu pojavu organizovane turističke privrede u našoj državi, krajem 19. i početkom 20. vijeka.
 - Dugi mirnodopski period, dozvolice prisustvo i istraživanje geoloških stručnjaka, sa austrougarskih univerziteta, u Crnoj Gori. Posebno u okolini Ulcinja, Bara, Nikšića, Cetinja, Podgorice, na osnovu čega pretpostavljamo da je crnogorska vlast planski nastojala da razvije energetske sektor države.
 - Razvitak trgovačkih i zanatlijskih djelatnosti u varošima dovodi do početka prve industrije u Crnoj Gori, tako da pretpostavljamo da otvaranje pilana, mljekara, sirara, sapunara i pivara na industrijski pogon ne samo unaprijedilo privredni sektor države, već i materijalni standard ljudi koji su bili uključeni u ove djelatnosti.
 - Uključivanjem primorskih gradova Bara i Ulcinja u sastav Crne Gore, ona postaje pomorska država, čime se očekuje da urbanizacijom ovih primorskih mjesta, otvaranjem kapetanija, izgradnjom pristana državne trgovačke flote, dolazi do razvoja pomorske trgovine i djelatnosti, koje do tada nije bilo jer država prije 1878. i 1880. nije imala izlazak na more.

B3. Metode i plan istraživanja

Prilikom izrade doktorske disertacije biće primijenjeni sljedeći metodi i tehnike istraživanja: analitički, induktivni, komparativni, kritički, deduktivni i sinteza.

Kako bismo dobili odgovore na definisane hipoteze i postavljene ciljeve disertacije, koristićemo metodu analize (kada složene snopove ideja, pojmova i podataka budemo raščlanjivali na njihove jednostavnije (sastavne) dijelove i sinteze (kada pojedine nalaze istraživanja budemo uključivali u apstraknije cjeline i zaključke). Osnovna metoda za analizu i tumačenje podataka koju ćemo koristiti je uporedni metod ili komparativna metoda putem koje ćemo izvršiti upoređivanje različitih podataka iz istraživanja, a sa ciljem preciznog objašnjenja istraživanog temata. Kod objašnjenja koristićemo metodu indukcije i dedukcije kako bismo spoznali interferenciju uticaja države na nova područja i njihovog uticaja na samu državu. U tu svrhu koristićemo strukturalno objašnjenje (kako bismo ispitali uticaj cjeline na dijelove) i funkcionalno objašnjenje (kako bismo ispitali uticaj dijelova, novouključenih područja, na državu). Osnovna tehnika prikupljanja podataka jesu arhivski dokumenti. Sljedstveno tome, osnovna metoda za prikazivanje podataka biće analiza sadržaja arhivske građe. Sem toga korišće se sva relevantna literatura koja se bavila uopšteno ili detaljno djelovima strukture naše teme.

Glavni izvor budućeg doktorskog rada biće izuzetno bogata arhivska građa (koja je detaljno navedena u nastavku prijave). Nakon prikupljanja, ista će proći kroz proces istraživanja sadržaja, a svaki dokument od važnosti za predloženu temu) biće detaljno analiziran. Nakon prikupljanja, pregleda i analize svih korisnih fondova, njihova dokumentarna građa biće dovedena u komparaciju sa izvorima koje nam za navedeni period pruža dostupna literatura. Shodno strukturi rada istraženi izvori će kroz analizu i komparaciju dati pregled Crne Gore prije i nakon Berlinskog kongresa 1878. godine, sa posebnim osvrtom na sličnosti i razlike, nakon priključenja novooslobođenih krajeva. Zahvaljujući tome što posjedujemo bogate arhivalije za period nakon 1878. godine, uz prateću literaturu za isti period, bićemo u mogućnosti da pratimo razvoj crnogorske države. U fokusu će biti izgradnja sistema vlasti, urbanizacija zemlje, širenje trgovine, stvaranje kapitala i formiranje privrede koja u Crnoj Gori do tada nije postojala. Kritički kroz strukturu rada će biti obrađena svaka pojedinost od važnosti za naznačeni period. Arhivska građa je u slučaju istraživanja predložene teme vrlo bogata i raznovrsna, a nalazi se više fondova u crnogorskim arhivima. Istraženi fondovi i fondovi koji će se istražiti biće prikazani na kraju ove kolone. Kandidat je počeo primjenom heruistike – pronalaska i prikupljanja dokumenata u Arhivima koji se nalaze na Cetinju; Državni arhiv Crne Gore, Arhivsko bibliotečko odjeljenje Narodnog muzeja Crne Gore. Tom prilikom jedan dio fondova je sistematski pregledan, zabilježen, fotografisan. U druge fondove je napravljen uvid, isti su popisani, i u narednom periodu će biti kao i oni koji su pregledani sistematski istraženi. Uz to biće korišćena sva relevantna literatura i štampa koja se tiče naše teme (od koje je većina navedena u nastavku prijave, a kroz istraživanje broj iste će se sigurno povećavati).

B4. Naučni doprinos

Prema očekivanjima ova disertacija trebalo bi da bude najcjelokupnije istraživačko djelo kojim će se obuhvatiti kompletan prikaz svih vidova života stanovništva i razvitka države za dati period. U radu će se napraviti osvrt na sve državne i društvene fenomene Knjaževine Crne Gore, prije Berlinskog kongresa 1878. godine i nakon njenog teritorijalnog proširenja, sve do 1905. godine i proglašenja Ustava, kao prvog demokratskog akta u državi. Tema će se baviti organizacijom i učvršćivanjem vlasti u krajevima, naseljavanjem tih krajeva crnogorskim stanovništvom, pokušajima ostvarivanja napretka u formiranju novih varoši.

B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

Karakter istraživanja koji će uroditi disertacijom je takav da se može smatrati kako su osigurane pretpostavke (nabavka literature, istraživanje u arhivima)

UNIVERZITET CRNE GORE
Obrazac D1: Ocjena podobnosti doktorske teze i kandidata

Mišljenje i prijedlog komisije	
Komisija smatra da se predložena tema disertacije može prihvatiti te da se kandidatu mr Jovanu Muhadinoviću dozvoli nastavak dokorskog studija.	
Prijedlog izmjene naslova	
Ne	
Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora	
Ne	
Planirana odbrana doktorske disertacije	
ljetnji semestar 2024.	
Izdvojeno mišljenje (popuniti ukoliko neki član komisije ima izdvojeno mišljenje)	
Ime i prezime	
Napomena (popuniti po potrebi)	
ZAKLJUČAK	
Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija	DA
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije	DA
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze	DA
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata	
Prof. dr Momir Samardžić, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Republika Srbija	(Potpis) <i>M Samardzic</i>
Prof. Dr Živko Andrijašević, Filozofski fakultet u Nikšiću, Crna Gora	(Potpis) <i>Z Andrijašević</i>
Prof. dr Đorđe Borozan, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora	(Potpis) <i>D Borozan</i>
U Nikšiću, 12.04.2022.	DEKAN <i>T. Jovanović</i>

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Prof. dr Momir Samardžić, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Republika Srbija	Koja je to dinamika integracije i koji su načini integracije prostora i stanovništva?
Prof. dr Živko Andrijašević, Filozofski fakultet u Nikšiću, Crna Gora	Koje javne politike Knjaževine Crne Gore su državne politike?
Prof. dr Đorđe Borozan, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora	Da li postoje arhivski podaci za proučavanje i istraživanje ovako postavljene teme koji daju sliku o promjeni mentaliteta naroda i zemlje?
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
ZNAČAJNI KOMENTARI	